ודלמא בשמא דאבוה חתים לא שביק איניש

שמיה וחתים שמא דאבוה ודילמא סימנא

שוייה דהא חרב צייר כוורא רבי חנינא חרותא

רב חסדא סמ"ך רב הושעיא עי"ן רבה בר רב

הונא צייר מכותא לא חציף איניש לשויי לשמא

דאבוה סימנא וליתכשר האי בשני עדים

עברים וליתכשר האי בשני עדים יונים דתנן

גם שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו

עברית כשר וכ"ת כיון "דמופלג בשני שימין

לא יוהאמר חזקיה ימלאהו בקרובים כשר הא

תני זעירי שניהן כשרין ותנא דידן דלמא

יגונדלית חתים וכולהו אחד הוא דחתימי:

עד אחד עברי ועד אחד יוני: וליתכשר האי

בעד אחד עברי ועד אחד יוני והאי בעד אחד

עברי ועד אחד יוני דהא תנן עד אחד עברי

ועד אחד יוני כשר הא תני זעירי שניהם

כשרים ותנא דידן דלמא גונדלית חתים ותלתא

אחד וחד אחד: מתני ◊ ישייר מקצת הגם

וכתבו בדף השני והעדים מלממה כשר

יחתמו עדים בראש הדף (*) יימן הצד או מאחריו בגם פשום פסול יהקיף ראשו של זה

בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם

פסולין יסופו של זה בצד סופו של זה והעדים

באמצע את שהעדים נקרין עמו כשר ראשו

של זה בצד סופו של זה והעדים ייבאמצע את

שהעדים נקרין בסופו כשר יגט ישכתבו

עברית ועדיו יוונית יוונית ועדיו עברי' עד אחד

עברי ועד אחד יווני יי כתב סופר ועד כשר

חאיש פלוני עד כשר בן איש פלוני עד כשר היי

איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב עד כשר

שוכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין בתב חניכתו וחניכתה כשר: **גבו**י

וליחוש דלמא הני תרי גימי הוו ואיתרמי

ליה זמן דקמא ועדים דבתרא וגזייה לזמן

דבתרא ועדים דקמא א"ר אבא אמר רב

כשיש ריוח מלממה ודלמא זמן דבתרא מיגז

גזייה כדא"ר אבא א"ר כשיש ריוח מלממה

ל) ב"ב קסה: לעיל לו.,
כ"ב קסב:, ג) [ע" בערוך ערך גנדל האריך בפירוש הזה], ד) פיי או מן

מלמטה, ו) לעיל יט:, ז) לעיל סו: עא: פו:,

ה) ב"ב קסא., ט) [עי' מוס' לקמן פח. ד"ה וכך

וע"ע תוס' לעיל לד: ד"ה

יהוא], י) [ב"ב דף קסב.],

בדפו"ר,

יב) ברש"י שברי"ף, דפסל את הגט השני קסבר,

יג) פי׳ דהיינו שורה אחרונה, יד) לא מלאתי בגט

פשוט, טו) ג״ל פקע. רש״ל, טו) שייך לעיל במשנה,

יו) במהרש"א הגירסא:

חתימות מכוונות, ית) בתוס' הרא"ש איתא

לבסוף, יט) עיין רש״א,

םה א מיי פ״א מהלי עשין ג טוש"ע אה"ע סי

מל מעי׳ א: קל ספי מו. ב מיי' פכ"ז מהלכות מלוה הל' ד סמג עשין . לד טוש"ע ח"מ סי' מה

סעיף יד: סעיף יד: סו ג מיי' פ״ד מהל' גירושין הל' כד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן

קל סעיף ז: סח ד מייי שם הלי כב טוש"ע שם סעי' ד: מיי׳ שם הל' כג: ם ו מיי׳ שם טוש״ע שם

סעיף ה: ע ז מיי' שם הלכה ע ז מיי' :טוש"ע שם סעיף יד ינוש"ע שם סעיף יה: מוש"ע שם סעי' יה: מוש"ע שם סעי' יה: שב ט מיי שם פ"ג הלי יג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכט סעיף א:

גליון הש"ם

מתני' שייר מקצת הגם וכתבו. עיין סוטה דף יו . ע"ב תד"ה כתבה:

הגהות הב"ח (א) במשנה בראש הדף אר מן הלד: (ב) שם ועד אר מן הלד: כשר כתב:

פסקי רי"ד

ומקשה וליתכשר האי בשני עדים יוונים והאי בשני עדים עברים מי לא תנן גט שכתבו פי' גט שכתבו בלשון הקודש ועדיו היו ישראל יונים וחתמו תחתיו ב׳ יונים כשר והכא נמי ליחכשר גם השמאלי דהתם דמכשר חתמו היונים שמם ושם אבותם חתימתן וכתבו שמם תחת השמאלי ושם אבותם תחת הימני מה בכך העיקר הוא שמם שהרי גם העברים כתבו שמם תחת הימני ושם אבותם תחת השמאלי וכמו שהימני כשר בשני עדים עברים בשני עדים יונים ומהדר הא תני זעירי שניהם גונדלית חתים וכולהו אחד הוא דחתימי פי' תנא דמתני' דפסל השמאלי משום דחייש דילמא שני עדים היווים לא חחמו ממנהגם וכמנהג העברים חתמו שמקדימין לכתוב שמם ואח״כ שם אביהם וכשחתמו היוני דן בן נפתלי גד בן אשר י"ל ואשר הם האבות ונמצא שכל ד' העדים אינן שכל ז העדים אינן חתומים אלא תחת הימני והשמאלי אין עליו עדים . כלל ומשום זה הוא פסול. עד א' עברי וכו' שניהן פסולין פי' א' עברי וא' יוני נמשכת חתימתן מתחת הימני לשמאל דהיינו שמם תחת הימני ושם אבותם תחת השמאלי ועוד ב׳ אחרים נמשכת חתימתן מתחת השמאלי לתחת הימני א' עברי וא' יוני

לדלמא בשמא דאבוה חתים. דים לנו לתלות ולהכשיר כיון שחתם הדלמא בשמא דאבוה חתים. לדלמא פימנא שוייה דהא רב צייר בו'. אע"ג דהתם בעו לאפקועי לשמייהו בדיסקי א מעיקרא כדאמר

בגט פשוטידי (ב"ב קסא:) ובהשולח (לעיל לו.) הכא יש להכשיר אע"ג דלא שו אפקע בשטר מעיקרא כיון ששמו חתום תחת גט הראשון: דהא תגן גם שכתבו עברית ועדיו יונית וכו'. אבל מגופיה דמתני׳ לא מייתי דקתני את שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר ולא מפליג בין כתבו שוה לעדיו לאינו שוה דאיכא לדחויי דבכתבו שוה לעדיו איירי: שי עד אחד עברי ועד אחד יווני באין מתחת זה לתחת זה שניהם פסולין. פירש נקונטרס על כל גט חתום עברי ויווני ולפירושו נראה דגרסינן עד אחד עברי ועד אחד יווני באין מתחת זה לתחת זה ועד אחד עברי ואחד יווני באין מתחת זה לתחת זה שניהם פסולים ובגמ' גרים וליתכשר האי בעד אחד עברי ועד אחד יווני והאי בעד אחד עברי ועד אחד יווני ועל אותן שמפרשים שמיירי שהעדים חותמים כדרכם כל חתימה בשיטה אחת הקשה בקונטרם א"כ לא משכחת עברי חתום על השני ומתני׳ פלגינהו עברי ויווני לזה ועברי ויווני לזה ועוד דבגמ׳ פריך וליתכשר האי בעברי ויווני והאי בעברי ויווני ור"ת מפרש שיש ליישב שכל חתימה מכוונת יו בשיטה אחת ולא גרסינו במתני' אלא עד אחד עברי ועד אחד יווני ועד אחד עברי ועד אחד יווני באין מתחת זה לתחת זה ולא גרסינן מתחת זה וכו׳ עד יחילסוף ובגמ׳ נמי לח גרסינן אלא ולתכשר האי בעד אחד עברי ועד אחד יווני ותו לאב והכי פירושו יש לא מיבעיא אי לא חיישינן לגונדלית דאז יש להכשיר שניהם הראשון בשני עברים והשני בשני יוונים אלא אפילו חיישינן לגונדלית ואי אפשר להכשיר שניהם ג קמא מיהא ליתכשר בעד אחד עברי וכדרכוז™ ואחד יווני [גונדלית] והוה מצי למימר דקמא מיהא ליתכשר בכולהו דכולהו קיימי עליה 🏻 אלא שלא הוצרך להכשיר הראשון אלא בעברי ויווני ומשני דתנא

דידן דחיים לגונדלית פוסל שניהם

דחיים דלמה חתמו תלתה החד וחד

אחד עברי הראשון אקמא ועברי השני ושני יוונים אשני וחתם עברי השני גונדלית הו יווני הראשון חתם גונדלית אקמא עם שני עברים ויווני האחרון אשני ו התבול עדים בראש הדף. וא"ת אמאי אינטריך למתני סיפא הקיף ראשו של זה בלד ראשו של זה דשניהם פסולין היינו בראש הדף וי"ל דאינטריך למיפסל גגו של עדים כנגד גגו של כתב למאי דמסקינן בגמ' דלא איירי ברמי כי עיברא דמהכא ח לא שמעינן אלא שרגלי חתימת עדים כנגד גג הכתב אע"פ דהא נמי שמעינן מסיפא איכא למימר דאינטריך הך דהכא משום דהוה אמינא הך דשניהם פסולין היינו משום דכי היכי דלא קיימי אהאי לא קיימי נמי אהאי אבל הכא דאין כאן אלא גט א' א"כ ודאי קיימא עליה חתימה זו וסיפא דסיפא דראשו של זה בלד סופו של זה אינטריך לאשמעינן דלא פסלי מטעם דכי היכי דלא קיימי אהאי לא קיימי אהאי ולרש"י דגרם מעיקרא סופו של זה בצד סופו של זה לא הוה לריך סיפא דסיפא אלא דכל גווני משמיענו ויש ספרים דלא גרסי לה ובגמ' נמי לא מייתי לה: וניחוש דלמא תרי גימי הוו. ולעיל נמי חיישינן לגונדלית ופסיל אע"ג דלעיל חלינן להכשיר דפריך וליתכשר האי כו' התם משום דאיכא רגלים לדבר שחתם שם אביו תחת הגט השני אם כן עליו נמי חתם:

הכא

ראובן בן יעקב וכתב

יים... בן הימני בן יעקב תחת השמאלי וכן נפתלי בן דן שהיה יוני והוא חתום דן בן נפתלי שמקדים שם אביו לשמו נכתב. בשיטה שניה דן בן תחת השמאלית ובשיטה שלישית תחת הימני שנמצא עכשיו שמו תחת הימני ושם אביו תחת השמאלית ובשיטה הרביעית חתם יוסף בן שמעון שהוא עד עברי וכתב יוסף בסוף השיטה תחת גט השמאלית ובן שמעון כתב בסוף שטה החמישית תחת גט הימני (ואשר תחת השמאלית שנמצא שמו ושם אביו תחת הימני) ואשר בז גד יוני שהוא חתום גד בן אשר כתב בשיטה הששית גד בן תחת הימני ואשר תחת השמאלית שנמצא שמו תחת השמאלית ושם אביו תחת הימני ופוסל התנא את שתיהן. ומקשה וליתכשר האי בעד א׳ עברי ועד א׳ יוני והאי בעד א׳ עברי ועד א׳ יוני דתנן עד א׳ עברי ועד א' יוני כשר. ומהדר הא תני זעירי שניהן כשרים ותנא דידן דילמא גונדלית חתם חד מינניהו ולא ידעי הי ניהו והוו להו להו תלת אחד וחד אחד הילכך שניהן פסולין פי׳ התם דמכשיר עד א' יוני משום שחתם בין שמו בין שם אביו תחת הגט אבל הכא שנמשכת חתימתן מגט זה לגט זה י״ל שמא א' מהן חתם גונדלית פי׳ הפך ושינוי מנהגם וחתם כמנהג העברים והילכך

ודלמה בשמה דהבוה חתים. על השני ועל שניהם חתם: לייר כוורה. בחתימת ידו ולא היה כותב שמו: חרוחא. ענף של דקל: מכוחא. נס שפורשין עליו וילון של ספינה: שכסבו. כתב שלו: וכי סימא כיון דמופלג. חתימת עדיו שני שיטין מכתבו אותן שיטין שחתמו

בהן הבחין מתחת הרחשון שמות אבותיהן תו לא מיתכשר דתניא בגט פשוטי הרחיק את העדים מן הכתב שני שיטין פסול: והאמר חוקיה. התם: מילחהו. לחותו חויר בקרובים כשר דלא הפדינן אלא אאוירא ואל תתמה שהרי אויר פוסל בשלשה בסוכה יש סכך פסול פוסל בארבעה: והתני זעירי. בהנך תרי גיטי דמתני׳ שניהם כשרין: וחנה דידן. דפסל אחרוןים קסבר דלמא גונדלית חתום היוונים כלומר שלא כמנהגם אלא כדרך העברים חתמו: כולהו אחד. כולן על ראשון. כל שלא כמנהגן קרי גונדלית וראיתי בתשובת הגאונים אדם המשתמש ביד השמאלית קורין לו במקומנו גונדליא לפי שמשנה מסדר המשתמשין: וליתכשר החי בעד אחד עברי ועד אחד יווני והאי בעד אחד עברי ועד אחד יווני גרסינן: דלמא גונדלית חתים. בהני יוונים חיישינן דלמא גונדלית חתים חד מינייהו שמא יוני הראשון חתם כסדר העברי שחתם למעלה הימנו שמו תחילה ואח"כ שם אביו ונמצא שעל השני הוא חתום ועברי שני רואין שעל השני חתום ויון אחרון חתם כמנהגו ונמצא שלשה על השני ואין על הראשון אלא אחד או שמא יון ראשון כדרכו חתם ויון שני אחרון חתם גונדלית כמה שראה עברים חותמים ונמלאו שני היוונים ועברי ראשון חתומין על הראשון ואין על גט שני אלא אחד הלכך שניהם פסולין. הכל פותרין אותה בשיטה אחרת שכל העדים חתמו כל אחד שמו ושם אביו בשיטה אחת מתחת ראשון לשני כמו שפירשתי שני עדים עברים ושני עדים יוונים השנויים ראשונה במשנה ואי אפשר ליישבה כלל ומתניתין לא דייקא הכי דא"כ לא משכחת עברי חתום על השני ומתני' מיפלג פלגינהו עברי ויוני לזה ועברי ויוני לזה ובגמ' נמי

פריך וליתכשר האי בעד אחד עברי

ועד אחד יווני והאי בעד אחד עברי ועד אחד יווני אלמא כל כמה דלא אמרינן גונדלית חתים הויא חתימה דידהו עברי ויווני על זה ועברי ויווני על זה: בזתברי בדף השני. שאצלו ברוחב המגילה שקורין בלשוננו קולומי"ל: מן הלד. בגליון של ימין הגט או בגליון השמאלי: או מאחוריו. בגט פשוט שחקנו עדיו להיות בחוכו: הקיף. חיבר זה אלל זה כמו אין מקיפין שתי חביות (בינה דף לב:): שניהם פסולין. שאין נקרית החתימה לא עם זה ולא עם זה: סופו של זה בלד סופו של זה את שהעדים נקראין עמו. שגג חתימת העדים כלפיו כדרך החותמין כשר: רחשו של זה בלד סופו של זה חת שהעדים נקרין בסופו. שגג חתימה כלפי סופו ולא שרגלי חתימה כלפי ראשו: וכך היו נקיי הדעם. נוהגין שלשונן קצרה לא היו חוחמין עד אלא פלוני בן פלוני: תניכחו. שם לווי של משפחה כולה: גבו' וניחוש דלמא סרי גיטי הוו. אשייר מקלת הגט וכתבו בדף השני קאי. דלמא תרי גיטין הוו שלמים והשמאלי נכתב בגובהה של מגילה יותר מן הימיני עד דיתרמו עדים דידיה כלומר גמרו של יגישני כנגד התחלתו של ראשון: זמן דקמא. היינו התחלתו ועדים דבתרא היינו סופו כלומר שיטות החרונות שהעדים חתומין תחתיהן: וגוייה

הכא

לומן דבמרא ועדים דקמא. חתך סופו של ראשון שהיה שלו מפני חנאי שהיה בו וחתך ראשו של שני והשווהו לתחלתו של ראשון וכוון חתיכת סופו של ראשון חיבה אלל תיבה של שיור השני ומגרשה בשני חלאי גיטין והעדים לא על שלו חתמו: כשיש ריוח מלמעה. גליון תחת הראשון דודאי לא נחתך ממנו כלום דלא נכתב בו יותר: ודלמא זמן דבסרא מיגו גוייה. שמא הגט שלו נמלך מלגמרו ולמעלה הימנו בצדו היה גט אחר כחוב וחחום וכשחזר ונמלך לגרשה חתך עליונו של שני וכוון חיבה אצל חיבה לגמור גט שלו: כשיש

לעזי רש"י קולומי"ל. עמודה, טור.

מוסף רש"י

מוסף תוספות

שאלות א. שטרי זובות ושלומות. לש״ לעיל לו ע״א. ב. ולהכשיר האחד לבדו הוא בא לשנ"ח. אותו שהעדים נקראין עמו ליתכשר ממה נפשך. תוס׳ הרח״ע. ג. [ד]שלשה האחרונים חתמו גונדלית מ״מ. רשנ״א. T. שאין הראשון לעכ"לו. ד. שאין זהו אשרן חותם גונדלית לעולם אלא כדרכו, דעל מה יהפך לשנ"ס חחימחו גונדלית הרי ארבעתן ... קיימי אימני. תוס' הרח"ש. ן. ויווי רביי. קיימי אימני. מוסי סנסיים. 1. ויוני קמא ויוני בתרא כהלכתו, והוה להו תלתא השמאלי וחד אימני. תום׳ פסולין. שס. ח. מרישא דחתמו בראש הדף. שס.

פסקי רי"ד (המשך)

היוני הראשון שחתם דן . כן נפתלי שמא כמנהג נברים חתם שקידם שם העד לשם אביו ודן הוא העד ועל השני הוא חתום בראשון אלא עד א' והוא ראובן בן יעקב והשני שהוא השמאל מעיד דן בן נפתלי ויוסף בן שמעון . וגד בן אשר שהוא יוני יש לומר דן בן נפתלי שהוא יוני הראשון חתם שהוא יוני הואשון הוום כמנהגו ויש על הגט הימני אחד עברי ואחד יוני וגם היווני השני דהיינו גד ם, הכו כי הכו. חתם גונדלית חתם והקדים שמו לשם אביו ועל הימיני מעיד ואין לשמאלי י כ״א עד אחד עברי בלבד משום הכי שניהן ד השמאלית ומשום זה כל המשנה מנהגו יהרא גונדלית כאדם שמשנה מנהגו ועושה מלאכתו בידו השמאלית: מתני' בדף השני והעדים מלמטה . כשר כתבו העדים בראש בגט פשוט פסול הקיף

. ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולין ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים מלמט את שהעדים נקראים בסופו כשר. גט שכתבו עברית ועדיו יוונית ועדיו עברית עד א' עברי ועד א' יווני עד א' יוני ועד א' עברי כשר כתב סופר ועד כשר איש פלוני עד כשר בן איש פלוני עד כשר איש פלוני בן פלוני ולא יתני רעד אי עברי כשר כתב סופר רעד כשר איש פרתי עד כשר בן איש פלתי עד כשר מיא איש פלתי בין בלו רגא מכתב עד כשר בין איש בין בין בין היו נקיי הדעת שבירושלם כותבין כתב חניכתו וחניכתה כשר פי׳ חלק הגט לשני דפים לרוחב המגילה והשלים הדף הימני ולא הספיק לכתוב בו כל הגט וכתב מקצחו הנשאר בדף חשני השמאלי וחתמו העדים מלמטה כשר ולא אמרינן שאין העדים מעידין אלא על מה שכתוב בדף זה שחתמו תחתיו אלא על כל הגט מעידין על מה כתבו העדים בראש הדף ואח"כ כתבו הגט תחת חתימת העדים פסול שדרך העדים לחתום למטה ומעידין על מה שכתוב למעלה וסתם מתניתין ר' מאיר הוא דאמר עדי חתימה כרתי. או שחתמו העדים מן הצד של גט או בצד שמאל או שחתמו מאחריו של גט והיה גט פשוט פסול דמקושר חותמין העדים מאחוריו על הקשרים ימין או בצד שמאל או שחתמו מאחריו של גט והיה גט פשוט פסול דמקושר חותמין העדים מאחוריו על הקשרים